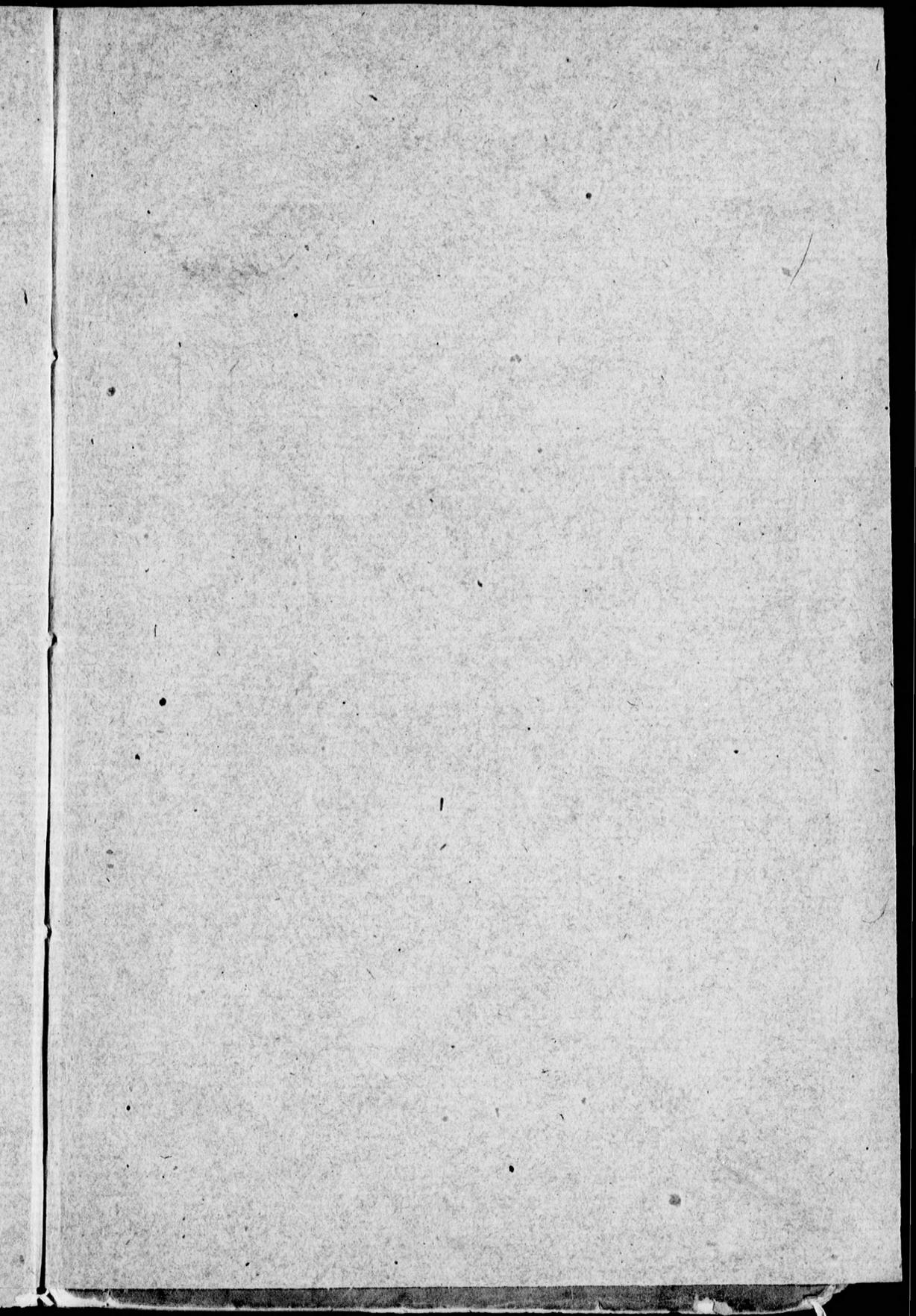
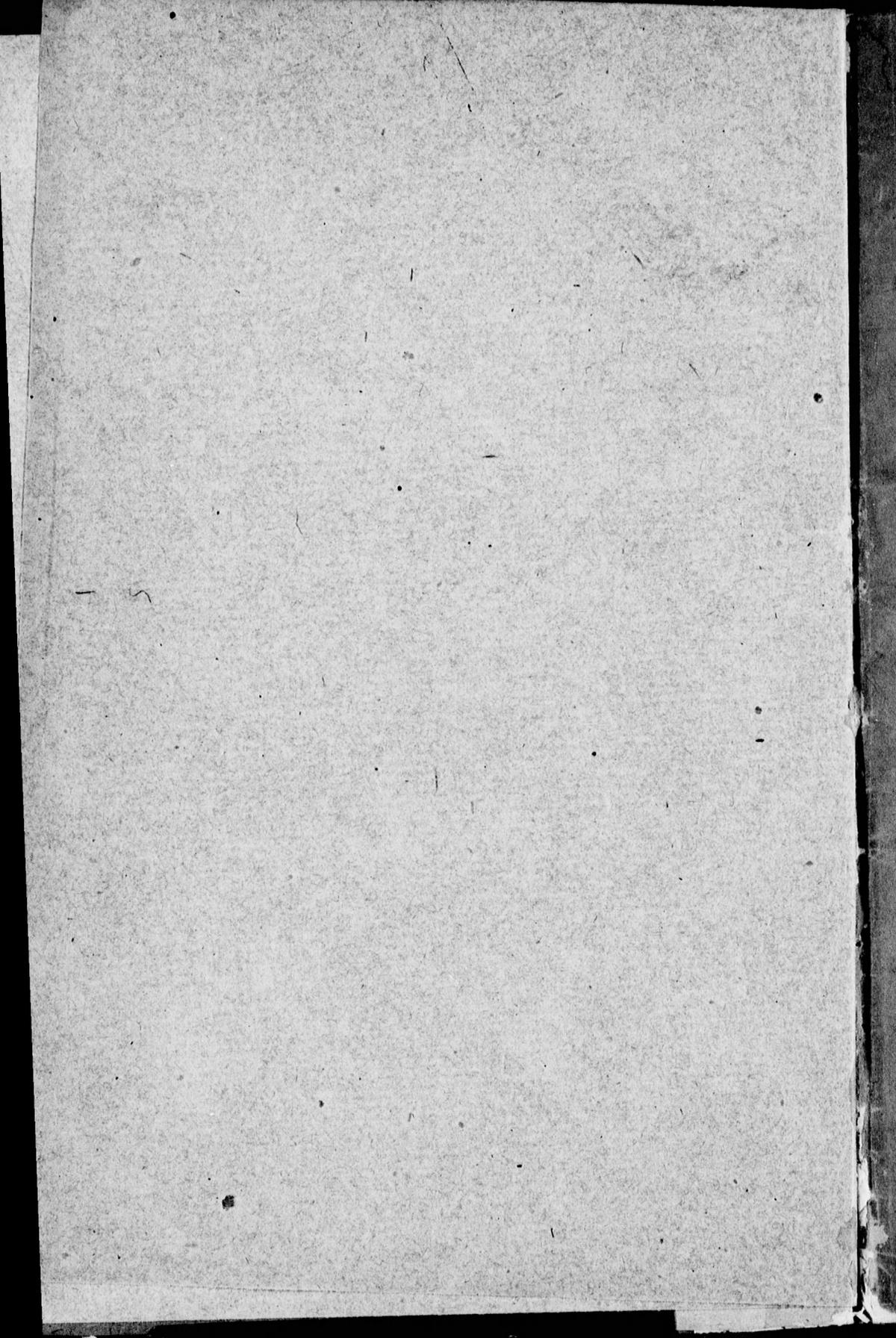

423

Vak 83

LIJKREDE

OP

MGR. C. BROERE,

ERRE-KAMERHEER VAN Z. H. PAUS PIUS IX, KANUNNIK DER KATHEdraLE KERK
VAN HAARLEM, HOOGLEERAAR AAN HET SEMINARIE TE WARMOND
EN RIDDER DER ORDE VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEEUW,

GEHOUDEN IN DE KAPEL

VAN HET

SEMINARIE HAGEVELD.

den 30^{en} Januarij 1861

DOOR

P. W. VAN OORTE,

R. K. Priester en Leeraar in voornoemd Seminarie.

AMSTERDAM,
B. LENFRING,

Haarlemmerdijk.

1861.

IB

232

VAK 03

No. 423

Bibliotheek
VAN DER BROEDERS
WEERT.

LIJKREDE

OP

MGR. C. BROERE,

ERRE-KAMERHEER VAN Z. H. PAUS PIUS IX, KANUNNIK DER KATHEDRALE KERK
VAN HAARLEM, HOOGLEERAAR AAN HET SEMINARIE TE WARMOND
EN RIDDER DER ORDE VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEEUW,

GEHOUDEN IN DE KAPEL

VAN HET

SEMINARIE HAGEVELD.

den 30^{en} Januarij 1861

DOOR

P. W. VAN OORTE,

R. K. Priester en Leeraar in voornoemd Seminarie.

AMSTERDAM,
B. LENFRING,

Haarlemmerdijk.

1861.

Wij staan toe , dat de *Lijkrede op Mgr. C. Broere* , Eerckamerheer van Z. H. Paus Pius IX, Kanunnik van de Kathedrale Kerk van Haarlem, Hoogleeraar aan het Seminarie te Warmond en Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, gehouden door P. W. VAN OORTE, R. K. Priester en Leeraar in het Seminarie Hageveld, door den druk verspreid worde.

AMSTERDAM,
3 Maart 1861.

J. BRINKMAN,
Vik. Kap.

AAN

DEN HOOGEERWAARDIGEN HEER

DR. TH. BORRET,

die ook te Hageveld, nogmaals voor allen wilde
tooncn, wien hij in BROERE vereerde,

Aan den Zeer Eerw. Hoog Gel. Heer H. VAN BEEK,
Regent van het Seminarie Hageveld, die niet slechts
het geluk had met velen, leerling te zijn van den
éénen BROERE; maar boven anderen het voorregt ge-
noot, tot zijn bijzondere vrienden te behooren,

Aan U, mijn hooggeschatte ambtgenooten, die niet gearzeld hebt, in het woord, dat ik over onzen onvergetelijken leermeester in het openbaar mogt spreken, de uitdrukking uwer altijd blijvende dankbaarheid en liefde met onverdiende welwillendheid te erkennen,

Aan alle leerlingen, vrienden en vereerders van den dierbaren overledene, aan hen inzonderheid, die hier met ons de hulde hunner vereering aan zijne nagedachtenis hebben gebragt, worden deez' bladzijden aangeboden met niet minder hoogachting, dan het verlangen en de liefde was, waarmede het woord,

dat zij inhouden, aan Hageveld's kweekelingen werd voorgedragen.

Niemand, die weet, wat er daags na den 30^{en} Januarij in het bisdom van Haarlem heeft plaats gehad, zal zich verwonderen, waarom deze bladzijden niet eerder het licht hebben gezien; en zoo iemand — buiten den onderstelden kring onzer lezers — soms vragen mogt, waarom zij *nu nog* het licht zien, dan mogen deze bladzijden zelve het antwoord geven: dat de hoop om het aantal van BROERRE'S ver-eerders, — ware het slechts met een enkelen — te

vermeerderen, wel zooveel invloed hebbe gehad, als de vrees van afkeuring te vinden bij hen, die in deze bladen iets anders zouden zoeken dan de vrije uitstorting van een hart, dat, zoolang het leeft, niet zal ophouden dankbaar te kloppen voor BROERE.

HAGEVELD, 28 Februarij 1861.

P. W. VAN OORTE,

R. K. P.

Grati estote.

Weest dankbaar.

Col. III. 15.

*Hoogerwaardig Heer, Zeer Eerwaarde Zeer
Geleerde Heeren, Verwanten, Vrienden en
Vereeders van den onvergetelijken BROERE,
Gij vooral, geliefde Kweekelingen van Ha-
geveld!*

De dood heeft te midden van ons eene leegte aangert, welke, naar veler overtuiging, door aller vereende pogingen moeilijk zal worden aangevuld. Juist daarom zal *ik* niet beproeven, door eene zorgvuldig bewerkte lijkrede de regtmatig algemeene droefheid op waardige wijze ook in *dit* seminarie te huldigen. Ik treed slechts op, als jongste ambtgenoot van BROERE in dit zijn geliefkoosd huis — ziedaar de eenige titel, waarop *ik* hier durf spreken over den man, die in zijn leven nooit het uitstekende zocht — ik treed slechts op, om naar aanleiding mijner tekstwoorden uit naam van Hageveld tot Hageveld, dat is: tot Hageveld's, tot BROERE's leerlingen, tot hen inzonderheid, die onzen leermeester slechts mogten kennen door zijne leerlingen, húnne meesters,

eenige woorden te rigten van opwekking tot dankbaarheid, zoowel aan God, die der Katholieke Kerk in Nederland, vooral aan Hageveld, BROERE schonk, als aan BROERE zelven, die voor de Kerk, maar inzonderheid voor Hageveld geleefd heeft. Dat woord zal eenvoudig, dat woord zal vrijmoedig zijn; hoe de uitdrukking moge te kort schieten, zal wellen uit het hart, en — om zelf het eerst den tol der dankbaarheid aan mijn onvergetelijken leermeester voor aller oog te betalen — indien het mij gelukken mogt, een enkel woord, zijner niet geheel onwaardig, te spreken, dan ben ik dit vooral aan hem zelven verschuldigd; dan heb ik van dit oogenblik af een nog dieper bewustzijn gekregen van hetgeen ik hem heb te danken.

Vooraf vraag ik U vergunning om, van onzen dierbaren overledene sprekend, hem slechts te noemen met den naam, waarmede hij door ons van onze jeugd af genoemd werd. Immers de naam van „Mijnheer BROERE” zoo duizendmaal door ons met evenveel liefde als achting uitgesproken, drukt voor ons hart meer uit dan alle titels, waarmede Kerk en Staat hem in later tijd zoo te regt hebben begiftigd. Mijnheer BROERE was onze onvergetelijke leermeester, de Vriend, de Vader onzer jeugd en is het altijd gebleven. „Mijnheer BROERE,” zoo ging, een jaar geleden, de verschrikkende mare rond: „Mijnheer BROERE is bediend en verkeert in bedenkelijken toestand! Mijnheer BROERE is wat beter, veel beter,” klonk ons gedurende dien tijd meermalen hoopgevend in het oor; en eindelijk, helaas! ging van mond tot mond het droevig woord: „Mijnheer BROERE is dood!” Ja, Geliefden, Mijnheer BROERE is dood, en Hageveld viert heden de treurige plegtigheid aan zijne nagedachtenis verschuldigd! Wat zal ik meerder zeggen?

Ach, vergeeft het mij! Ik zou U spreken over hetgeen God ons in BROERE schonk. Ik wenschte zóó, uwe droefheid te lenigen door zachter aandoening, zóó, uwe dankbaarheid aanprikkelend tot edelen naijver, het geleden verlies door U zoo veel mogelijk te doen vergoeden; en reeds alvorens ik nog aanvang, wordt bij het gezigtdier lijkbaar, bij de droefheid, die ik lees op uw gelaat, den nagalm van dat laatste Requiescat, uit bewogen harten zijne ziel toegezongen, zoo zeer mijn eigen smart verlevendigd, dat ik nu liever zou willen volstaan met dat ééne woord: Mijnheer BROERE is dood, bidt voor de rust zijner ziel, en houdt zijne nagedachtenis in eere!

En in waarheid, voor U, die hem kendet, heb ik genoeg gezegd. Ik wil echter mijn belofte gestand doen en, verschooning vragend voor mijne afwijking, de voorgestelde stof inderdaad gaan behandelen; maar toch ik zal mij liever slechts rigten tot de jeugd van Hageveld, en Z. E. Heeren, U beschouwen slechts als de plegtige getuigen, die door uwe hooge tegenwoordigheid aan mijne zwakke woorden overtuigende kracht zult bijzetten. Ziehier dan, geliefde Kweekelingen van Hageveld, op wat wijze ik U heden tot blijvende dankbaarheid jegens God en den onvergetelijken BROERE zelven wensch aan te sporen:

God schonk ons in BROERE, die de gave Gods, zoo veel in hem was, aan de Katholieke Kerk en inzonderheid aan Hageveld dienstbaar maakte, een Genie en wel:

1°. Een Genie in den meest omvattenden zin des woords, dat is: een Geest, zooals er in den loop der eeuwen slechts zeer weinige in een menschelijk ligchaam op aarde leven en werken; kortom: een Genie in den meest volkomen, meest waren zin des woords, ik bedoel:

2°. Een Christelijk Genie: een Geest, in wien al de

eigen oogen zocht te aanschouwen, arbeidde hij tevens aan een kunstwerk, het zwaarste, waartoe een mensche-lijke geest in staat is: een heldendicht, dat door ons allen met zooveel verlangen werd te gemoet gezien, maar, helaas! — godsdienst en kunst mogen het betreu- ren — onvoltooid bleef liggen. En als hij rust en ver- kwikking behoefde na dien dubbelen arbeid, dan zocht hij zijne uitspanning veelal in de beoefening der schil- derkunst; en of penseel en kleuren de leidende en schep- pende hand des meesters minder voelden dan woord en dichterpen den greep van zijn genie — dát mogen met Hageveld ook de vele vrienden getuigen, die met ver- schillende even kostbare als teedere herinneringen — de vruchten zijner ledige uren — verrijkt zijn. Boven allen twijfel is het verheven, dat ook zijne uitspanning steeds tot nut en genoegen zijner kinderen, zooals hij ons, zijne leerlingen, noemde, ondernomen of daaraan dienstbaar gemaakt werd. Ja, Geliefden, hier behoef ik moed om verder te gaan, en niet u te blijven spreken over het- geen wij bij dat alles genoten, wat wij bij dat alles win- nen konden, en — ik weet, ik ondervind het dagelijks, en Gijlieden met mij — velen inderdaad gewonnen heb- ben. Maar welaan! God schonk ons in BROERE een Genie in den meest volkomen zin des woords, een Genie in wien de vindings- de scheppingskracht, het eigenlijk geniale, in uiterst zeldzame mate sterk was: Mijnheer BROERE heeft aan de Katholieke Kerk, heeft aan Hageveld een nieuw wijsgeerig stelsel geschonken; ik durf zeggen *de* waarheid, voor zoover zij op aarde door eenen mensche- lijken geest kan worden aanschouwd, de wet der dingen, zooals God die verordend heeft, met onmiskerbare klaar- heid ons verkondigd; hij heeft een *stelsel* van wijsbe- geerte geschapen, waarvan geen menscheelijke magt op

aarde zijne leerlingen zal losmaken: een waarachtig Christelijk stelsel. In een woord: Mijnheer BROERE was wijsgeer, was Genie in den meest omvattenden, meest volkomen, meest waren zin des woords: Christelijk wijsgeer, Christelijk Genie.

II.

De groote ziel van BROERE was ter naauwernood, met het menschelijk ligchaam omkleed, op deze wereld verschenen; of de genade: licht en kracht des geloofs en der goddelijke liefde daalde af in die ziel, om haar te zuiveren, te doordringen, te verheffen, te heiligen; om te gelijk met de natuurlijke krachten onder de hand Gods toe te nemen, en zoo die volheid des levens te bewerken, waarin zich die Christelijke Genie later vertoonen zou.

Wie zal zeggen wat er is omgegaan in den jeugdigen BROERE, die zijne herinnering terug wist te voeren tot op den schoot zijner moeder; als hij met al den ernst en godsvrucht, dier moeder eigen, door haar werd aangemaand en bijgestaan, zijne hand in de hare, om op voorhoofd, borst en schouders het teeken des kruises te maken, en met stamelende lippen het geheim der geheimen te belijden: de grondwaarheid van het Christendom, welke zoo menig uitstekenden denker nimmer in haar levenwekkend licht was toegestraald! Het teeken des kruises, waardoor de christelijke godsvrucht het gansche leven des menschen tot ééne voortdurende overweging maakt van eigen grootheid en geringheid, van de oneindige regtvaardigheid en matelooze liefde des Drieëenigen Gods: In den naam des Vaders, des Zoons en des H. Geestes! Wie zal zeggen, wat er later omging in dat hart, dat zoo vurig zocht, zoo teer beminde, wat schoon,

wat goed, wat groot en teeder was; toen het Vleeschgeworden Woord des Vaders onder de nederige gedaante des broods het eerst in dat gewis onschuldig hart is afgedaald; toen de naauwste vereeniging die op aarde tusschen de zonen van Adam en den Zoon van God, tusschen den menschelijken persoon en den persoon van CHRISTUS, en in Hem met den Drieëenigen God kan plaats hebben, in den ontluikenden Genie, in den jeugdigen BROERE werd voltrokken!

Die kindschheid, die jeugd waren beslissend voor alles, wat de goedheid van God met BROERE voor had.

Dat hooge geheim der H. Drieëenheid was het rustpunt, waarnaar zijn geest, die nooit langs bloot natuurlijke weg de Godheid had leeren kennen, hem, ook in zijne wijsgeerige nasporingen, door het altijd medewerkend geloof onweerstaanbaar heendreef. De Drieëenige God, dit wist hij door het geloof, had de wereld geschapen, had den mensch gemaakt naar zijn beeld en gelijkenis, dien mensch met meerdere kennis begiftigd dan de natuur alleen vorderen, hem hoogerstrevende liefde in het hart gelegd dan de natuur alleen in zich dragen, met krachtiger, hooger goed, hooger doel zoekenden wil hem uitgerust, dan de natuur alleen bereiken of zelfs vermoeden kon.

Hoe zou dan de schepping, de mensch, de betrekkingen tusschen God en menschen en der menschen onderling, dat is: de geheele maatschappij; hoe wereldorde en geschiedenis door den menschelijken geest in het ware middenpunt zijn te vatten, in het ware licht te verklaren; zoo die menschelijke geest, werkelijk in zulk een wereldorde ontwikkeld en voortlevend, daarbij geen acht sloeg op dien éénen in drie personen bestaanden God, die alles naar het voorbeeld zijner eigen Orde had gevestigd, en

aan mensch en mensheid Zich Zelfen tot laatste bestemming geschonken had? Neen tot *die* orde moest hij zich verheffen, en daar bleek 't hem aanstonds, dat slechts dit geheim der geheimen, door het geloof erkend, de groote Zon kon wezen, die door haar hemelsche stralen de bestaande eindige orde voor den menschelijken geest genoegzaam zou ophelderen.

Zoo groot, zoo klein was er niets in de gansche schepping, op welk gebied ook; of hij vond er de afdrukking in van den oneindigen God, die uit vrije liefde alles had geschapen, Zich Zelfen aan en in de wereld had geopenbaard, en in zoo hooge mate Zijn licht en Zijne kracht aan die van zijn schepsel had gehuwd. Gewis, de afstand tusschen God en de wereld was oneindig, het afbeeldsel van den eenen in de andere onvolmaakt en *moest* het zijn, meer of minder, naar mate de aard, de orde der dingen, waarin het zich vertoonde, meer of minder verheven was. Maar evenzeer, de Drieëenige God, de oneindige levensbetrekkingen der Godheid: van den Vader, die van alle eeuwigheid den Zoon voortbrengt, Hem volkomen gelijk; van den Zoon, die het levende Evenbeeld des Vaders is, de volheid der Godheid van eeuwigheid draagt in eigen Persoon; van den H. Geest, die uit Vader en Zoon als uit één liefdebeginsel eeuwig voortkomt, Beider Liefde, van Beiden persoonlijk onderscheiden, en met Beiden één God van eeuwigheid — al die oneindige levensbetrekkingen straalden, in wat duister der eindigheid ook verscholen, hem toe in alles!

Overal zag hij voortbrengende kracht of oorzaak, gelijkennis in het voortgebragte, vereeniging van beide in het einddoel, dat evenzeer de voortbrengende kracht van den beginne aandrijft en leidt, als in de voltooiing doet rusten. Ja, dien eenen grondslag aller orde, die betrekkingen des

levens, hij zag, hij toonde ze aan, onder wat vormen, onder wat benamingen ook het mogt noodig zijn; hij hield ze vast, naar hoeveel kanten ook in de voortspelende veelheid der geschapen dingen de eenheid schijne weg te spatten. En omgekeerd, in de vervoering zijner liefde de wereld met hare geschiedenis en toekomst, aard en hemel omvattend, vloog hij, als droeg hij alles in zijn opgeheven armen, naar het licht der Drieëenige Godheid op, en sprak, met zijne gedachten tot ons wederkeerend, als met de eenvoudigheid der Evangelisten: ziet kinderen, zoo is het! En als wij hem dan aanstaarden met verbaasde, met verblijde en droevige blikken tevens; wanneer die zon der waarheid voor ons in al haar stralen had geschitterd, als een kleurenvuur, een betooverend kunstwerk, dat zich voor ons oog even regelmatig als verrassend had ontwikkeld, maar waarvan de herinnering met de aanschouwing zelve niet geheel was voorbijgegaan, dan voegde hij er aan toe: Gij kunt in de kapel daarover wel eens mediteren, dat is niet alleen voor de school gezegd!

Neen dierbare, neen onvergetelijke **BROERE!** dat is niet alleen voor de school gezegd! dat is het leven, het hoogste leven geworden van geheel onzen geest; dat heeft velen met ons voor dwaling, welligt voor droeviger afwijking behoord; dat kan nóg, als het God behaagt, het leven, het behoud van honderden en duizenden mét en ná ons zijn voor de gansche eeuwigheid! Neen, Geliefden, dat heeft ook hij niet in de school, niet in de boeken der menschen gevonden! O kapel van het oude Hageveld — ach, hadde thans in u zijne asch kunnen rusten —

O kapel van het oude Hageveld, — helaas nog vóór **BROERE** vergaan! Wat is er blijvend op aarde dan de dood alleen! — o dierbaar altaar, waarvoor **BROERE** zoo me-

nigmaal het Licht der wereld heeft aanbeden en in zijn hart ontvangen, gij zoudt ons kunnen zeggen, hoe wij de waarheid zoeken moeten, die uit God is en tot God voert!

Waar rede en Geloof in zijn genie zich onafscheidbaar hadden gehuwd; dáár was tevens de weg gevonden, om door te dringen in de diepste schuilhoeken van dwaling en ongelooft, en, met de wonderkracht van eenen Samson, den tempel van Dagon met al zijne priesters en aanbidderen onder eigen puin te begraven:

De verwerping of van rede of van geloof, in een woord, van het natuurlijke of het bovennatuurlijke, de miskennis of van het verband of van het onderscheid tusschen den oneindigen God en de eindige wereld, was voor zijn ver reikenden blik duidelijk de diepe — zoo wij de verhouding der rede tot hetgeen mede den natuurlijken mensch maakt ter zijde stellen — genoegzaam de eenige bron, waaruit naar alle kanten de dwaling in al hare afschuwelijke bogten, met al haar vreeselijke verwoestingen, ten allen tijde over de wereld henen loopt. Zelfs meermalen — en dan schonk onze kinderlijke bewondering aan Mijnheer BROERE de eerste plaats onder allen — wees hij in mannen, die te regt om Christelijke wetenschap en deugd in eere staan, grootere of kleinere afwijkingen van den weg der waarheid aan, op grond dat ook zij in hunne leering de beide orden, in oorsprong, aard of werking niet *genoegzaam* onderscheiden, of omgekeerd, nog *te zeer* van elkander losgemaakt en afgescheiden hadden.

Ik zou nogmaals wenschen aan het einde van mijne taak te zijn, omdat ik spreek ten aanhoore van zoovele mannen, die alles, wat ik nog zeggen kan en moet, om het Christelijk genie van Mijnheer BROERE te doen kennen, zooveel dieper, zooveel klaarder en schooner van

hem zelven gehoord, in zijne schriften gelezen en, beter dan ik vermogt, ingezien hebben. Doch, Z.E.H., uwe achting en liefde voor onzen onvergetelijken meester zal mij wel toestaan, U nog eenige oogenblikken hier terug te houden, om Hagevelds kweekelingen, bij hetgeen hun dagelijks te beurte valt, heden ook in onze zoo gemengde herinneringen ten minste eenigermate te doen deelen.

Het woord zelf, waarmede wij Mijnheer BROERE genoemd hebben „Christelijk Genie” duidt aan, dat het hooge geheim der H. Drieëenheid, ofschoon op zich zelf het hoogste beginsel aller orde, daarom voor den geloovigen wijsgeer nog niet op zich zelf alles afdoend beginsel zijn kon. Immers reeds de heldere kennis van dit geheim is ons slechts geworden in den loop der tijden door CHRISTUS, den Zoon Gods, tweeden Persoon der H. Drieëenheid, mensch geworden in den schoot van MARIA, gestorven op Calvarie, verheerlijkt opgestaan uit het graf, om ons van de schuld der zonde te verlossen, ons een nieuwen weg naar den hemel te banen. Van hoeveel beteekenis dit is, had de geloovige wijsgeer, had Mijnheer BROERE zoo klaar mogelijk gezien, zoo diep mogelijk begrepen: de Waarheid, de oneindige God had zich in het vleesch, in de liefde, door het offer der liefde aan de wereld geopenbaard; CHRISTUS, en die gekruist, de nieuwe Zon der gerechtigheid en liefde, die allen mensch verlicht, in deze wereld gekomen, moest dan ook voor den wijsgeer, die zulk eene wereld wenschte te begrijpen, het eigenlijke midden- het volmaakte brandpunt zijn, dat alle stralen van het oneindig licht tot den uitersten omtrek van den grooten cirkel verspreidend, alle kleuren des lichts, eindig en oneindig, in Zich zamentrok. Boven het Kruis had zich voor ons de Hemel geopend; aan de voeten van het Kruis moesten zich al de gehei-

men des menschelijken levens ontsluiten. Het Kruis van CHRISTUS was de boom der ware kennis in het hart der nieuwe wereld geplant; hoe zou dan zijn breede schaduw niet den diepsten grondslag aller orde dekken? Door het Kruis had CHRISTUS de wereld verwonnen; het Kruis van CHRISTUS moest dan ook de standaard der overwinning zijn in den grooten strijd der geesten. In een woord: in JESUS CHRISTUS en dien gekruist is de vereeniging tusschen het oneindige en het eindige, die door de zonde geweldig was losgescheurd, zoo volkomen, zoo naauw mogelijk, onoplosbaar weder tot stand gebracht; CHRISTUS, in Zijn persoon en Zijne gansche verschijning, was alzoo noodwendig voor den geloovigen wijsgeer het toonbeeld der vereeniging van God en mensch, zooals die na zondeval en verlossing, in mensch en menschheid met al hare betrekkingen en gansche geschiedenis zich moet vertoonen, en in alles door allen worden nagestreefd.

Is het dan wonder, dat, toen onze Christelijke Genie, Mijnheer BROERE, voor het eerst in het openbaar plegtig optrad, om het woord te voeren bij de inwijding van den nieuwen tempel, de tegenwoordige Kathedraal van Haarlem — hij, om het noodwendige verband van uiterlijke en inwendige godsvereering, van schoone, door alle kunsten opgeluisterde tempels, waarin *alles* symbool is, en het woord der leering, door den Geest van God aan de wereld geschonken, toen tot tekst zijner schitterende redevoering koos dat alles verklarend woord van den Apostel der liefde: *Et Verbum caro factum est*: Het Woord is vleesch geworden?

Kon voor zijn Christelijk kunstgenie, het toonbeeld van alle hoogere schoonheid, iets anders wezen dan die Man van smarten, in Wien geen gedaante meer over was; en moest het niet duidelijk blijken, waarom vooral

in de schepping der kunst, die het genot der schoonheid zoekt, voor den nieuwsgierigen mensch, die zich ééns vergrepen had aan den boom der kennis, nú het geheimzinnige; voor den mensch, die tot onvermengd geluk bestemd is, toch het zachtdroevige, het melancholische; boven alles voor den schuldigen mensch juist de zegepraal der wreed vervolgde onschuld eene bijzondere aantrekkelijkheid hebben kan, en hoe er — laat ik het zeggen: want alles wordt hier heilig — hoe er een spel, dat den ganschen mensch op de volkomenste, op de edelste wijze doet genieten, een spel kan bestaan, dat in onze taal zoo schoon den naam van *treurspel* draagt?

Ziedaar den Christelijken Genie, die alles in een hooger licht aanschouwt, door den gloed eener hoogere liefde met een nieuw leven bezielt, met zich zelve als verheft! Geliefde Kweekelingen van Hageveld, in vele opzichten verbiedt de kieschheid mij, hier in verdere bijzonderheden af te dalen; maar dit zeg ik U: meer dan Gij begrijpen kunt, zijt ook Gij naast God aan Mijnheer BROERE verschuldigd: uwe studie, uwe vorming, uwe spelen, alles wat Gij geniet is door hem U voorbereid, en wordt nog door zijnen geest gedragen; daaraan dacht hij altijd, daarover liepen de laatste woorden, die *ik* uit zijnen stervenden mond heb gehoord, en zoo Gij meent, aan Hageveld uwen dank schuldig te zijn, weet dan ook, tot wien Gij dien naast God moet opvoeren.

III.

Het zou overbodig zijn, maar ook het behoort niet tot mijne opgenomen taak, U met kracht van redenen te bewijzen, of door een beroep op de geschiedenis der dwa-

lingen van hen die in CHRISTUS geloofden, voor allen te staven: dat de ware, de ééne CHRISTUS, Zoon van God en Zoon van MARIA, niet naar waarheid kan gekend en aanbeden worden dan in de ééne ware Kerk, door Hem, overeenkomstig Zijne verschijning onder de menschen, maar ook geheel overeenkomstig 's menschen natuur, tot heil van alle volken op aarde gesticht.

Ik heb slechts te toonen, dat God ons in Mijnheer BROERE een hoogst Katholiek Genie schonk, door de innigste en heiligste banden aan de Kerk en hare dienst verbonden. En inderdaad, indien het ooit voor iemand ontwijfelbaar zeker was door het geloof, zonneklaar voor geheel zijn geest, niet slechts, dat het Christendom de volheid der waarheid, de levende Waarheid is, door God in CHRISTUS aan de wereld geopenbaard; maar ook, dat het ware Christendom niet gevonden wordt dan in de ééne Katholieke Kerk; dat wederom die Kerk, dat ééne ligchaam van geloovigen, op aarde niet kan bestaan zonder een zichtbaar Hoofd, den Plaatsbekleeder van CHRISTUS op den Stoel van PETRUS — dan was het dit voor het omvattend, de volle waarheid kennend, dat is: het Christelijk genie van Mijnheer BROERE.

Het *anima naturaliter Christiana* ¹⁾ van den diependen Tertulliaan zou, vooral op hem toegepast, beter zijn uitgedrukt in een *anima naturaliter Catholica* ²⁾: Mijnheer BROERE volgde in zijn wetenschappelijk bewijs voor de waarheid der Katholieke Kerk, als de ééne Kerk door CHRISTUS gesticht, niet het minder regt liggend spoor, waarop velen hem, zij het ook met goed gevolg, waren voorgegaan. Niet, na uit het gesproken en geschreven

---

1) Eene ziel van natuur Christen.

2) Eene ziel van natuur Katholiek.

Woord der overlevering de zekerheid verkregen te hebben, dat CHRISTUS op aarde eene Kerk had gesticht, om alle volken te leeren en aan de vruchten van Zijn arbeid en lijden deelachtig te maken, erkende hij die Goddelijke stichting duidelijk slechts in de Katholieke Kerk. Neen, zijn geniale blik, die in éénen opslag de grenzen der eindigheid omvatte en alles doorschouwde, die altijd slechts gadesloeg, wat overal gebeurde, om zeker te zijn, wat ooit in eene vaststaande wereldorde naar den regel gebeuren kon — zijn geniale blik zag ter naauwernood dié oneindig krachtige, in hare hoogst verscheiden werking zoo hoogst ééne, door volkomen afsluiting éénige maatschappij, dié vlekkeloos heilige gestalte, rustig voortzwevende op de onstuimige wereldzee, dié door achttien eeuwen heen onwrikbaar vaststaande rots, dién levenden, alle volken der aarde omvattenden, allen naar één zich bewust middenpunt heentrekkenden cirkel; of zijn hart riep in de vervoering zijner liefde uit: dát is oneindige Orde, dát is de vrije Schepping van een Mensch geworden God, dát is de Bruid van JESUS CHRISTUS, dát is de Kerk, gesticht door den Zaligmaker der wereld, den Zoon van God en Zoon van MARIA!

Zijn eerbied voor die Kerk, en alzoo op de eerste plaats voor haar onfeilbaar gezag, was dan ook, gelijk die van ieder behoort te zijn, maar die niet te min in zulk een geest toch zooveel te lofwaardiger is, zijn eerbied voor die Kerk in heel haar omvang was onbegrensd. Mij zelve heugt het nog als de dag van heden, hoe in een belangrijk vraagpunt, dat naar zijne overtuiging — en wie zijner leerlingen deelde die niet gaarne? — door vele godgeleerden en wijsgeeren zelfs niet behoorlijk opgesteld, maar met een ander verward werd, de vraag namelijk: welke eigenschap wij in God het eerst,

dat wil zeggen, als de eerste moeten denken — mij heugt het, hoe de geniale wijsgeer, als ter bevestiging van zijne overtuiging, zegepralend het antwoord aanhaalde, door hem als kind op eene vraag uit den Katechismus gegeven: dat God is een Zuivere, Ongeschapen Geest. Is het alzoo wel te verwonderen, dat zijn Katholiek Genie — waaraan het vergund was, in het nieuw verschijnend maandschrift, *de Katholiek* genaamd, het eerst te spreken — aanstonds voor het oog zijner landgenooten, die voor het grootst gedeelte van de Kerk zijn afgeweken, zich ontwikkelde in eene even grondige uiteenzetting en diepzinnige verklaring als schrikbarende beschrijving van den toestand van het Protestantisme? Is het wonder, dat hij jaren en jaren voortging den vinger te leggen op de wonde, die het reeds lang deed zieltogen, omdat het zich van de bron des levens verwijderd, van den alles zamenhoudenden band der ééne Kerk en haar onfeilbaar gezag losgemaakt had; wonder, dat hij op het gezigt der grenzelooze verwarring, die telkens meer voor hem uitkwam, de noodzakelijkheid, de verhevenheid en alles omvattende roeping van het gezag der Katholieke Kerk en haar zichtbaar Opperhoofd met altijd sterker kleuren voor onze oogen afschilderde?

Men denke echter niet, dat zijn onbegrensde eerbied voor de Kerk niet anders was dan eene slaafsche vrees voor haar gezag, door *niemand* straffeloos te schenden. Neen, geen schuchtere eerbied, evenmin, geen ver vooruitziende geesteblik alleen was het, die hem reeds voor jaren, toen bijna elk met de beste verwachtingen voor het heil der Kerk was vervuld, al de rampen deed voorspellen, die Haar op dit oogenblik treffen. Geen vrees was het, die hem drong, ook op zijn sterfbed meermalen den wensch te uiten, om voor zijn dood eerst nog de zegepraal dier Kerk en van

haar heilig Hoofd PIUS IX in den bangen strijd dezer dagen te mogen aanschouwen! Geen koude overtuiging alleen deed hem reeds voor vele jaren, van den triumpf der Kerk sprekend, uitroepen: „al mogen onze oogen haar triumpf niet zien op aarde, die hoop is schoon genoeg om er in te sterven!” Zoo spreekt de liefde! Ja, BROERE beminde de Kerk, zooals BROERE beminnen kon!

Aan Haar was hij de hoogste kracht van zijn genie verschuldigd; haar levensadem blies hem aan; door Haar werd hij beziel. Aan hare verdediging waren dan ook de krachten van zijnen geest, aan hare grootsche persoonlijkheden, vooral aan de Verloste bij uitnemendheid, aan de Moeder des Verlossers, de onbevleete Maagd MARIA was zijne kunst, aan de glorie der Kerk zijn gansche genie gewijd. Haar bezong hij in de vervoering zijner liefde; en het grootsche heldendicht, tegelijk met zijn Katholiek wijsgeerig stelsel opgezet en bearbeid, had niet anders dan de zegepraal der Kerk op het heidendom, met de nieuwe maatschappij door Haar gesticht, ten schitterend onderwerp. Heerlijke levenstaak, slechts berekend voor een alomvattend, bij uitnemendheid Katholiek Genie, die aan de Kerk en hare dienst door de innigste en heiligste banden voor altijd was verbonden!

Geliefde Kweekelingen van het heiligdom, het laatste, het alles inhoudende, alles verklarende woord heb ik nog niet gezegd: Een geest, een hart als het zijne zou geen rust hebben gevonden in het beminnen van de eindige, stofelijke, vergankelijke schoonheid. Alleen de eeuwig vlekkelooze Bruid van JESUS CHRISTUS zelve was groot, was schoon genoeg, om zijne liefde, heel zijn hart voor immer te bezitten. Voor Haar, voor de Kerk alleen wilde hij leven; met Haar leed, met Haar genoot hij; Haar zocht hij, door hooger kracht gesteund, uit het leven van eigen

geest en hart, getrouwe kinderen te winnen; onafscheidelijk was hij uit vrije liefde aan Haar alleen gehecht. Ja, op het lichtend voorhoofd van dien hoogen, dien Christelijken, dien bij uitnemendheid Katholijken Genie blonk de schoonste kroon, door God, door CHRISTUS en zijne Kerk ooit aan eenig sterveling geschonken, de eeuwig stralende kroon des priesterschaps.

Dát, dát alleen zegt alles: Met het onbloedig Offer van Calvarie, door zijne hand opgedragen, offerde die hoogbevoorregte Genie in diep en nederig geloof dagelijks voor het altaar zich zelf aan den Hemelschen Vader. Daar leerde hij met de eeuwige Wijsheid, met het Vleeschgeworden Woord, dat hij onder de nederige gedaante van brood en wijn ontving, zich zelven te vernederen. Daar, waar geest en zinnen beide stilstaan voor het ontzettende geheim der liefde, putte hij die diepe nederigheid, die hem zoo geheel bijzonder beminnelijk maakte bij allen, geleerden en eenvoudigen, maar die naar zijne eigene opvatting slechts de laatste, de alles afdoende trek was van den *waren* Genie; omdat de hoogste wetenschap geene andere zijn kan, dan het diepst mogelijke bewustzijn van niets te weten. Daar werd dat rusteloos naar waarheid, naar schoon en goed smachtend hart verzadigd, dat, van leven, van liefde overvloeiend hart tegen alle aanzoekingen van den geest des kwaads gesterkt. Daar was die heilige verontwaardiging ontgloeid, waarmede hij nog van zijn sterfbed onder reuzenslagen den hoogmoed van het protestantsche IK ter nedersloeg. Daar ontwelde, daar bruiste in zijn hart die bijna hemelsche lofzang op, ter eere van het heilig Altaargeheim eens door hem gezongen op den toon eener vervoering, zooals alleen een Christelijk en Katholiek Genie, door het priesterschap geheiligd, bereiken kan; een lofzang, waarin rijkdom van geniale

gedachten, ontzettende beelden, en even teeder als diep en verheven gevoel, met kracht en zuiverheid van toon, van kleuren, moet ik zeggen, om den voorrang dingen; een lofzang, waarin, om de H Hostie van ons tabernakel heen, de gansche wereldorde, van den troon der Drieëenige Godheid uitgaande, met hare gansche geschiedenis tot het einde der eeuwen toe, als in een cirkel voortrolt, en de glorie van het voltrokken Verlossingswerk, dat door het Offer van Calvarie op het altaar nog voorgezet, en in de aanschouwing van Vader, Zoon en H. Geest eeuwig gevierd wordt, ons verrukkend tegenstraalt.

Neen, dat is geen kunst alleen, die zoo kan zingen! Dat is het lied der liefde, die dagelijks in de diepte des harten luistert naar het Woord, dat God en menschen hooren; dát is de kreet der oneindigheid, geslaakt in het eindige stof, eindig, ja, maar waarin de Koning van het lijden de kiem heeft gelegd der verrijzenis tot een eindeloos zalig leven; dát is het verlangen eener met God innig verbonden ziel, die de boeijen van haar aardschen kerker wenscht uit te breken, en haar Redder wil tegen-treden van de puinhoopen dezer wereld; dát is de offerbede van den PRIESTER, om Hem, dien hij zoo menigmaal aanschouwde achter den sluijer der zinnen, te zien oog in oog zooals Hij is, met de Engelen den Troon van 't Lam te omringen, dat hij dagelijks in zijne handen droeg, en, in den stroom der Goddelijke liefde badend, den eeuwigen Vader in den ongeschapen Zoon het Alleluja der overwinning, het driemaal heilig toe te zingen!

O BROERE, wij hebben U lief gehad van het oogenblik af, dat wij U zagen; wij hebben U bewonderd, allen! Doch waarom spraakt Gij zoo weinig over U zelve, dat wij slechts eene schets kunnen geven van hetgeen Gij waart, toen uw onvergelykelyk genie zich met al den gloed

uwer liefde aan uwe leerlingen *moest* mededeelen? En welk eene schets helaas! Alles wat groot en schoon, al wat edel en beminnelijk is, hebt Gij gezocht geheel voor ons open te leggen, alleen U zelve niet! Neen, wij hebben U niet gekend! Althans wat mij betreft, helaas, eerst aan den rand van het graf vallen mij de laatste nevelen van de oogden weg! Eerwaarde Broeders — het zij mij vergund nogmaals tot allen het woord te rigten — 't is mij, of dit uur de groote Geest van BROERE hier om ons henen zweeft; of zijn gezaligde blik beurtelings rust op ons, of biddend voor zijne kinderen, voor Hageveld, opziet tot God. Verklaren wij het dan plegtig, als hoorde hij ons: Ondankbaar is hij, voor wien voortaan de naam, de nagedachtenis van BROERE niet heilig is; die niet bidt voor zijne ziel, zoolang als hij bidt voor de ziel van zijnen Vader en zijne Moeder! Een waardig gedenkteeken verrijze op zijne asch; de weldaden, door hem aan de kweekelingen voor het priesterschap hier geschonken, mogen door godsdienstige stichtingen hier voortduren na zijnen dood! Hij blijve spreken tot ons en tot het verre nageslacht door zijne heerlijke geschriften! Zoo krachtig mogelijk zullen wij steunen al wat vrienden en leerlingen, zijner waardig, tot stand willen brengen, om hem, om Gode onzen dank te toonen voor zooveel goeds, als wij in hem van God ontvingen! Maar ook, wat er gebeure, op de muren van Hageveld, waaraan hij zelf, reeds stervend, een blijvend aandenken zijner liefde schonk, prijke zijn naam in het zuiverst goud op onvergankelijk marmere, opdat elk jaar het jeugdiger kroost den ouderen vrage, wat die steen, wat die naam beteekent, en altijd Hageveld aan Hageveld dankbaar verkondige, wie voor Hageveld inzonderheid BROERE was.

A M E N.

